

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-23>

УДК 821.161.2–Франко Я.1–043.61

Голяк Т.В.

Інститут літератури імені Т.Г. Шевченка
Національної академії наук України

ПОЗА КАДРОМ: ІСТОРІЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДРУКУ ТРИДЦЯТИТОМНОГО ВИДАННЯ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА

Анотація. Дослідження проведено на основі аналізу архівних документів Центрального архіву-музею літератури і мистецтва України та каталогу видавництва «Рух» за 1929 рік. Подано загальну характеристику видавничої справи України в період 20-х років ХХ століття та окреслено місце приватних та кооперативних видавництв у справі популяризації української літератури. Проаналізовано роль видавництва «Рух» у реалізації спроби упорядкування спадщини Івана Франка. Простежено історію підготовки до друку та публікації першого знакового багатотомника творів Івана Франка, здійсненого приватними видавництвами «Рух» та «Книгоспілка» протягом 1924-1931 років. З'ясовано особливості формування проєкту, вибору типу видання, джерел текстів для передруку та принципів упорядкування матеріалу.

Ключові слова: багатотомне зібрання, текстологічна історія, архівні документи, проєкт видання, композиція, принципи упорядкування.

Holiak Tetiana

Taras Shevchenko Institute of Literature
National Academy of Sciences of Ukraine

BEHIND THE SCENES: THE HISTORY OF PUBLICATION OF THIRTY-VOLUME IVAN FRANKO'S WORKS EDITION

Summary. The article uncovers the history of preparation to the publication of thirty-volume Ivan Franko's works edition (edited by I. Lyzanivskiy and S. Pylypenko). The publication was done by private publishing houses "Rukh" and "Knyhospilka" at 1924-1931. Based on the general characteristics of the publishing business on Ukraine in the 1920s, the role of private and cooperative publishing houses in the cultural and informational space of that time was outlined. Private and cooperative publishing houses competed with the public publishing houses. The brief review of the "Rukh" publishing house products is done. Its role in the promotion of Ukrainian literature was considered. The role of I. Lyzanivskiy in the the first attempt to arrange the Ivan Franko's heritage was analyzed. The list of problems concerning the search, collection, and arrangement of the material was outlined. The peculiarities of the editorial board formation, the prospectus creation, the choice of the publication type, the texts sources for reprint and the principles of the material ordering have been studied out. It was noted that the organizer did not follow any historical, chronological or thematic principles. The technical and daily difficulties of the complex multidimensional publishing process were analyzed. The reasons and peculiarities of the agreement on the joint publication of thirty-volume Ivan Franko's works edition with the private publishing house "Knyhospilka" and reasons for stopping this project were substantiated. The research was conducted by analyzing archival documents of the Central Archive-Museum of Literature and Arts of Ukraine and the catalog of the publishing house "Rukh" for 1929, which have significant instructive value. The next documentation were analyzed: the official correspondence of the Board members the publishing house "Rukh", correspondence with public officials, institutions and organizations, official and accounting documentation, in particular reports, reviews, agreements and records of the publishing house main book about calculations with the authors. It was figured out that overcoming the difficulties of everyday, technical and financial nature became crucial in the thirty-volume publication destiny.

Keywords: multi-volume edition, textual history, composition, principles of ordering, archival documents.

Постановка проблеми. У світлі актуальності питання підготовки до друку повного науково перевіреного зібрання творів Івана Франка практичного значення набуває ряд питань текстологічно-єдиційного характеру. Об'єктом нашого дослідження є перший посмертний багатотомник творів Івана Франка – зібрання у тридцяти томах, здійснене одразу двома видавництвами – «Рух» та «Книгоспілка» за редакцією С. Пилипенка та І. Лизанівського протягом 1924-1931 рр.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Свого часу багатотомник був об'єктом огляду на сторінках літературознавчих досліджень

М. Бернштейна [1], Н. Вишневої [2], О. Засенка [4], К. Чумак [16], що стосувались його загальної оцінки, композиційної будови томів, рівня коментарів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Процес укладання проєкту, формування редакційної комісії, вибір джерел текстів для передруку та принципів упорядкування матеріалу – ці питання залишилися поза увагою науковців. Відповіді нам дають архівні матеріали, що зберігаються у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (далі ЦДАМЛМ України) та записи каталогу видавництва «Рух» за 1929 рік.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є спроба реконструювання історії створення та публікації тридцяти-томного зібрання творів Івана Франка.

Виклад основного матеріалу. На початку ХХ ст. видавничча справа в Україні пережила ряд постанов та реорганізацій. 5 травня 1919 року на підставі декрету Радянського уряду при ВУЦВК у Києві було утворено Всеукраїнське видавництво, яке в лютому 1920 року перейменовано у Всеукрдержвидав. Йому надавалось монополне право в галузі видавництва та книгорозповсюдження. На противагу в царині книговидавничої галузі працювали і, по суті становили конкуренцію, приватні та кооперативні видавництва. Проблема діяльності кооперативно-приватних видавництв в умовах радянської цензури 20-х років знайшла своє відображення на сторінках досліджень Є. Костика [6], Н. Подоляки [7] та ін. За даними Є. Костика, кооперативні видавництва займали 1/3 ринку книжкової продукції УСРР періоду 20-30-х років ХХ століття [6, с. 3]. Проте, вони не були ізольованим, самостійним органом; про свою діяльність вони мали звітувати тому ж таки Всеукрвидаву, а пізніше і Держвидаву (далі ДВУ), плани узгоджувати, просити дозволу на розповсюдження друкованої продукції через мережу книгарень ДВУ та ліцензії на операції купівлі-продажу за кордоном тощо. За таких умов доречно вжити термін «вимушена співпраця» приватних та кооперативних видавництв та ДВУ. Крім того, у різний час необхідно було подолати труднощі побутового і технічного характеру, як-от: забезпечення друкарень освітленням, папером у необхідній кількості, його транспортування у відповідні друкарні тощо, а це вимагало розподілу праці, наявності і координації всіх сил.

Проте, приватні видавництва все ж таки мали власний статут, планували і провадили свою діяльність. Неабиякий авторитет у формуванні українського інформаційного простору початку ХХ століття мало приватне видавництво «Рух», засноване 24 грудня 1921 р. [5, с. 4]. За даними каталогу за 1929 рік, укладеному на 79 сторінках, зазначено, що на 1 жовтня 1928 року було опубліковано 317 назв книг накладом 1.696.000 примірників. Загалом 9.417.350 відбитків, що свідчить про масштабність його видавничої роботи [5, с. 4]. Згідно з положеннями статуту, зареєстрованого 15 жовтня 1923 року [8, с. 29], видавництво мало за мету на Харківщині «ширити українську книжку серед широкого загалу населення України шляхом видання українських книжок і інших видів друку і шляхом їх продажу» [8, с. 20]. Твори друкувались виключно українською мовою і були розраховані на масового читача. Саме зусиллями видавництва «Рух» побачили світ багатотомники класиків літератури: В. Винниченка, Б. Грінченка, О. Кобилянської, Івана Франка та інших письменників.

На загальних зборах 25 березня 1923 року обрали членів правління: І.М. Лизанівський, О.А. Полоцький, Б.П. Щербаненко [8, с. 29]. Збори 1 квітня 1925 року кандидатуру Б. Щербаненка не затвердили, і фактично «директором-розпорядчиком» видавництва на Слобожанщині залишився І. Лизанівський [9, с. 120]. Змінило

видавництво і свій статус, оскільки 1929 року воно стало кооперативним.

Згідно з положеннями статуту, діяльність «Руху» територіально була обмежена Харківщиною, проте фактично це було не так, адже кожне кооперативне чи приватне видавництво мало своїх уповноважених у справі друку і розповсюдження друкованої продукції по всій Україні. З грудня 1922 року таким уповноваженим представником на Правобережжі був Теофан Васильович Черкаський [10, с. 26]. Збереглося листування Т. Черкаського з І. Лизанівським та іншими співробітниками видавництва, правління «Руху» з мережею офіційних установ періоду 1924-1929 рр., службові та доповідні записки, доповіді, звіти, видавничі плани, відомості, розпорядження, угоди, записи у головній книзі видавництва, які допомагають розкрити весь складний багатоаспектний робочий процес підготовки до друку та видання тридцяти томника творів Івана Франка. Зокрема, вони дають змогу з'ясувати такі аспекти: дотримання авторського права, розробка проспекту та вироблення типу видання, вибір джерел тексту для передруку та принципів упорядкування матеріалу, загалом подолання труднощів, які чекали на упорядників та, що немало важило на той час, – вартість зібрання.

Документи не дають відомостей стосовно дати виникнення задуму видання та вирішення організаційних питань, що стосувались формування редакційної комісії. Фактично відповідальними редакторами були І. Лизанівський та С. Пилипенко. Така практика не була новою. Цитуючи Ф.М. Левіна, А.Л. Гришунін зазначав, що «...еще в 20-е годы и в первой половине 30-х годов редакционная работа осуществлялась гораздо проще. Во главе дела стоял редактор, при нем был редакционный совет, состоящий из штатных редакторов и нештатных писателей и критиков. Человек, рецензирующий рукопись, как правило, был затем и ее редактором. Повторные чтения, взаимные проверки были редки» [3, с. 56]. Проте, деякі прізвища людей, що брали участь у підготовці тридцяти томника, крім редакторів, нам стають відомими.

Згідно з документами, на початок 1924 року проспекту видання ще не було. Цьому факту є пояснення, адже весь архів Івана Франка знаходився у Львові, який підпорядковувався законам іншої держави. Тому, з метою розробки проспекту та визначення типу видання, в першу чергу, слід було сконтактувати з нащадками автора для вирішення питання авторського права і по-друге – отримати доступ до архіву письменника з метою його вивчення. Слід зауважити, що 1919 р. редакційною комісією історико-філологічного відділу Української Академії наук було розроблено проспект багатотомного видання творів Івана Франка, що мало охопити 17 томів. На жаль, це зібрання так і не побачило світу. З текстів листів випливає, що І. Лизанівський підтримав і продовжив позицію вчених Академії наук і доручив розшукати весь можливий матеріал у межах Києва і звернувся-таки до нащадків Каменяра за допомогою та дозволом на користування архівом, хоча угода упорядника зі спадкоємцями була укладена пізніше, 15 грудня 1926 р.

[13, с. 13]. Безпосередньо розшукуванням матеріалу, за дорученням І. Лизанівського, займався Т. Черкаський, йому допомагав М. Зеров, цінну інформацію надавав С. Єфремов – вчені, прізвиська яких фігурують на сторінках листів. Згідно з проспектом нереалізованого видання 1919 р. за одну із серій відповідав М. Зеров. При підготовці аналізованого нами багатотомника він займався «підбиранням творів Франка» [10, с. 26].

Новини Т. Черкаський повідомляв до Харкова одразу. Таким чином, ставало зрозуміло, які саме твори вдалося віднайти і як формувати концепцію майбутнього видання. Підтвердженням цієї думки можуть служити цитати з листів Т. Черкаського до І. Лизанівського: «Писав я Вам, що є з І. Франкових «Сон князя Святослава». Було та загуло. Позики ізіли. Може ще відшукаю. Але Ви рахуйте, що цієї книжки нема. Напитав де що нове. Меженко мав «З вершин та низин» вид[ання] арештайні. Чи брать? Я помилився що до «Перехресних стежок» і «Основи суспільності» – це різні речі. Але «В поті чола» можна не шукати, бо все звідти увійшло у інші збірки, які почасти вже і у нас це видно і [по] передмові до Батьківщини самого Франка і списком, що туди увійшло» [8, с. 89].

Збірку оповідань «В поті чола» 1890 р. все-таки розшукали: «1. На доручення в справі вишукування творів Франка сповіщаю, що в одного лиш Єфремова є том «В поті чола» з передмовою і Автобіографією. В нього ж є і «Niесо о sobie samum». З завтрашнього дня сядуть за переписку на дому Єфремова, бо він на руки нічого зі своєї бібліотеки нікому не дав. Оповідання «На роботі» Єфремов зовсім не знає і висловив сумнів, що було таке. А коли було, то це оповідання відоме тепер під іншим заголовком.

2. Журнал «Світ» («Борислав сміється») є в Грінченковській бібліотеці. Видання «Рутенці» Єфремов не знає. Коли це сатира віршована, то це мабуть поміщено в «Старе й нове» видання приблизно 1912 р.

3. «В Національній бібліотеці я знайшов «З бурхливих літ» вид[ання] 1903 р., Львів та «Захар Беркут» вид[ання] 1902 р. Є й «Із днів журби», «Сон князя Святослава», «Мойсей», «Semper tū» вид[ання] 1906 р. Знайшов був там серед нерозібраних залежов «В поті чола» 90-х рр., але без передмови. Єфремов казав, що до Росії тоді з передмовою не пустили, тому все це повіривано» [10, с. 29].

Окремі тексти зі збірки «В поті чола» стали основою для передруку, зокрема «Відривок з листа Івана Франка до М. Драгоманова», «Два приятелі», «Цигани», «Ліси і пасовиська», «На дні», «До світла». А для оповідань «Навернений грішник», «Яць Зелепуга» джерелом текстів стало видання творів Івана Франка 1903-1905 рр., здійснене С. Єфремовим, незважаючи на те, що воно є неавторизованим. Більшість же текстів оповідань здебільшого передруковувались або з першодруків, або з останніх прижиттєвих збірок.

На сторінках головної книги видавництва 1924 р., у якій фіксувались всі фінансові витрати, фігурують прізвиська переписувачів творів письменника – Семенюк, Руденко, Ільченко, Луцкевич [12]. Розрахунки були проведені в період з січня по березень 1924 р. А от головна

книга 1927-1928 років подає відомості про розрахунок за «переклад праць» Івана Франка, при чому, в оплаті праці перекладачів брав участь син письменника Т. Франко [14].

На жаль, проспекту, складеного 1924 р. нам відшукати не вдалось. Складається враження, що як такого загального проспекту видання не було, було бачення окремих серій, що змінювалось в процесі роботи. Навіть 1926 року це питання мало досить нечіткий характер. У листі до правління видавництва «Рух» правління «Книгоспілки» надсилає запит: «[...] в нашій з Вами умові на спільне видання творів Франка та Винниченка, немає деталей, що до видання, просимо дати нам листа з зазначенням що саме і в якому томі має бути вміщено» [11, с. 156].

Щодо проспекту даного видавничого проекту Бернштейн М.Д. вказував, що «у 1924 р. [...] уряд ухвалив видати твори в 40 томах» [1, с. 4]. Таку ж інформацію подає і О. Засенко: «Перші сімнадцять томів відводились художній прозі. 18 том – раніше не публікованій літературній прозовій спадщині, 19 драматичним творам; 20-24 томи – оригінальним поетичним творам; 25-26 томи – поетичним творам для дітей; 27-29 томи – поетичним і прозовим перекладам з літератур світу; 30-35 томи – літературо-критичним працям, присвяченим українській літературі; 36 том – статтям про російську та інші слов'янські й зарубіжні літератури; 37 том мав містити «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.», 38-39 томи – вибрані публіцистичні статті; в 40-му томі очевидно, малося на увазі опублікувати вибрані листи І. Франка, бібліографію його творів і путівник по виданню» [4, с. 64].

Загальний проспект знаходимо на сторінках каталогу видавництва «Рух» 1929 р. З нього випливає, що були заплановані 36 томів. Томи 1-9 – мала проза, томи 10-17 – повісті, том 18 – «Із літературної спадщини», 19 – драматичні твори, 20-24 – поезії, 25-26 – оповідання дитячої тематики, 27-29 – переклади, томи 30–33 мали назву «Організація української літератури» (нариси, статті, розвідки, замітки), книга 1, 2, 3, 4 відповідно, томи 34 – «Нарис історії української літератури», 35-36 томи – перекладна творчість «З чужих літератур (статті)» [5, с. 5–11]. Про запланованих 36 томів зазначено і на сторінках листа-звернення І. Лизанівського до М. Скрипника [15, с. 22]. А от у листі до Комітету в справі вшанування пам'яті Івана Франка вказано, що «повне зібрання [...] розраховане на 32 томи» [11, с. 215]. Проспект на 32 томи було надруковано і у 27-му томі видання у вигляді реклами.

Зрештою, вийшло друком 30 томів з наступним розташуванням матеріалу. Видання відкриває мала проза письменника, якій відведено 9 томів, томи 10-17 – повісті, 18-ий том присвячено поезії та прозі і називається «Із літературної спадщини». Оповідання, 19-ий присвячено драматичним творам, 20-23 томи – поезії, 24-26 – поемам, 27-29 – переклади, 30-ий том – перекладена М. Возняком з польської мови повість «Лель і Полель» з передмовою. Літературно-критичні праці, листи до корпусу видання включені не були.

Питання розташування матеріалу упорядник вирішив по-своєму: взяв за основу прижиттєві збірки оповідань письменника, але їх структура була

порушена. У кожному томі зібрано твори більш-менш близькі тематично і розташовано у межах тому здебільшого в хронологічному порядку, за часом першої публікації. Передмови, що являють собою невіддільні складові частини збірки, винесено у додатки. Критичні зауваження були висловлені науковцями і стосовно упорядкування поезії. Значного втручання зазнали збірки «З вершин і низин», «Із літ моєї молодості». Ні історичного, ні тематичного, ні хронологічного принципу укладання матеріалу не було дотримано.

З метою реалізації даного видавничого проекту необхідно було подолати ряд труднощів технічного та побутового характеру. Це стосувалось питання вибору формату видання та читацької аудиторії, обсягу видання та питання його розповсюдження, формату паперу та можливостей друкарні, фінансових витрат загалом. Саме останній пункт мав неабияку вагу, – самотужки видавати твори Івана Франка видавництво не могло, оскільки не мало потужностей та фінансових можливостей. Т. Черкаський у листах за травень 1924 р. [10, с. 87] висловлював занепокоєння стосовно виходу хоча б І тому, проте, і у листі від 26 вересня 1924 р. зазначено, що І тому ще немає: «У Києві велике зацікавлення, чи вийшов Франко. А Ви цього не пишете. Прошу, як лиш вийде з друку І том, зараз вишліть мені зразки поштою» [10, с. 200].

Затримку спричинило непорозуміння з ДВУ. З листування між видавництвом та ДВУ випливає, що з пропозицією взяти участь у виданні правління «Руху» вперше звернулось до ДВУ ще у середині лютого 1924 року. Ця пропозиція отримала схвальну відповідь, хоча надійшла вона майже через півроку, у червні [10, с. 130]. У липні 1924 року видавництво «Рух» подало розроблений кошторис: «В доповнення до нашої Вам пропозиції в справі видання творів Франка подаємо Вам кошторис (з розрахунку 10 аркушів тираж 7000):

- 1) поліграфічні видатки й папір (25 коп. х 7.000) – 1.750 крб.;
- 2) авторські (10 арк[ушів] 50 крб.) – 500 крб.;
- 3) редакц[ійні] (згасаючий текст) – 300 крб.;
- 4) переписка (згасаючий текст) – 30 крб.;
- 2580 крб.;
- 5) 25% організ[аційний] банківський кредит – 645 крб.;
- 3225 крб.

З цього розрахунку один аркуш виносить 46 коп. Це є та ціна, нижче якої Кооперативне видавництво «Рух» ні в якому разі не зможе Вам продати аркуш. Коли на протязі 3 днів не буде Вашої згоди, себто до 6 липня, «Рух» випускає з друку перший том, через те, що він вже готовий і майже місяць лежить в друкарні» [10, с. 181].

Тобто, у травні 1924 року І том видання був вже готовий до друку і тільки чекав свого виходу у світ. Проте, така позиція «Руху» ДВУ не задовольняла. Наступні листи у цій справі ілюструють, що Управління вимагало всіх документів: договір з автором, детальний кошторис, договір з друкарнею тощо, а фактично, шляхом перемовин, намагалось схилити до своїх умов, одна з яких – скорочення тиражу до 5000 екземплярів, з яких ДВУ повинно одержати 3000 примірників [10, с. 125].

Правління «Руху», на чолі з Б. Щербаненком, у цій справі було категоричним і подальші перемовини і обговорення закінчились [10, с. 126]. Видавництво випустило у світ І том власними силами. Це підтверджують записи у відомості про одержані книжки у вересні-жовтні 1924 року [10, с. 252]. Довгоочікуване видання дістало схвальні відгуки. Т. Черкаський писав І. Лизанівському 21 жовтня 1924 року: «Франко у Києві зробив гарне враження. Звертають увагу лиш на трохи завеликий шрифт проти формату. Всі цікавляться, як з дальшими томами?» [10, с. 269]

Зважаючи на фінансові витрати, випускати в світ подальші томи власним коштом видавництва не мало змоги. Тому було прийнято рішення звернутись до правління приватного видавництва «Книгоспілка». «Рух» раніше укладав угоди і з іншими видавництвами; з «Книгоспілкою» 7 квітня 1924 р. було підписано довгостроковий договір, що функціонував до 1 травня 1925 р. [10, с. 62]. Проте, стосовно видання творів Івана Франка було розроблено окрему угоду. Кошторис, поданий «Книгоспілці», децю відрізнявся від кошторису для ДВУ. Для порівняння (див. табл.).

Проте, вартість аркушу залишилась незмінною – 46 копійок і угода була розрахована лише на 10 томів, оскільки могла змінитись вартість паперу та друку загалом. Правління «Книгоспілки» на такі умови погодилось з невеликими уточненнями, і цю новину І. Лизанівський одразу повідомив Т. Черкаському до м. Києва: «Франко І т. кінчаємо. Будемо видавати в спільно з «Книгоспілкою» [10, с. 268]. А 23 грудня 1925 року були укладені нові умови співпраці [11, с. 81].

На сторінках літературознавчих досліджень це видання окреслено і як спільне, і як паралельне. Зауважимо, що проект спільний, оскільки це результат співпраці двох видавництв: деталі співробітництва описані у двосторонньому договорі. Дотримано і вимоги стосовно зовнішньої ознаки – зазначення відповідної інформації у вихідних відомостях. Саме цим пояснюються два прізвища редакторів видання: І. Лизанівського та С. Пилипенка, хоча упорядкування належать І. Лизанівському.

Згідно з положеннями договору з «Книгоспілкою», видавництво мало випускати протягом

Кошторис видання для ДВУ з розрахунку 10 аркушів тираж 7000 примірників	Кошторис для «Книгоспілки»:
1) поліграфічні видатки й папір (25 коп х 7.000) – 1.750 крб.;	1) поліграфічні видатки і папір (29 коп. х 5000) – 1.450 крб.;
2) авторські (10 арк[ушів] 50 крб.) – 500 крб.;	2) авторський гонорар (50 крб. х 10 арк.) / 2 – 250 крб.;
3) редакц[ійні] (згасаючий текст) – 300 крб.;	3) редакція (30 крб. х 10 арк.) / 2 – 150 крб.;
4) переписка (згасаючий текст) – 30 крб.;	4) переписка (3 крб. х 10 арк.) / 2 – 25 крб.;
2.580 крб.;	1.875 крб.;
5) 25 % організ[аційний] банківський кредит – 645 крб.;	5) організ[аційні] видатки і банківський кредит
3.225 крб. [10, с. 181]	25 % – 468 крб.;
	Разом – 2.343 крб. [10, с. 212]

трьох місяців не менше трьох томів «Творів» Івана Франка [11, с. 81] і повинно було закінчити проект до кінця 1929 року [13, с. 13]. Така умова вимагала надзвичайної злагожденості на всіх рівнях, але, на жаль, доводилось долати і ряд побутових труднощів, що вносили певний дисонанс в роботу.

Надзвичайно гостро в той час стояла проблема забезпеченості папером. Правління «Руху» неодноразово зверталось до «Папірсиндикату», до Наркома освіти М. Скрипника, Комітету у справах друку з проханням відпустити необхідну кількість білого паперу.

Друга проблема – розповсюдження друкованої продукції. Видавництво не мало власних книготоргівельних майданчиків, за домовленістю продукцію розповсюджували через мережу книгарень ДВУ. 1926 р. правління «Руху» зверталось до Комітету в справі вшанування пам'яті Івана Франка за дозволом розповсюджувати літературу в ювілейний період. Говорячи мовою цифр, «...I-ий том залишилось через 2 р. – 28%, II-ий том – 70%, III-ій том – 57,5%, IV-ий том – 66.7%, XIII-ий том через рік – 55.7%, XII-ий том через рік – 72.8%. Отже, коли порівняти розповсюдження томів Франка, доводиться визнати, що розповсюдження кожного тому для «Руху» триває не менше 3-х р[оків]» [11, с. 215]. Якщо зважити, що друкували не на дешевому папері, то це було досить дороге видання, що підтвер-

жує і саме видавництво: «По ціні своїй збірник цей приступний у цілому хіба для чималих бібліотек або установ. Вартість томика – від 65 коп. до 2 крб.» [5, с. 13] Тому фінансові труднощі виявились ключовими і ймовірно саме з цієї причини проект припинився на 30-му томі.

У світлі проблеми популяризації творчості митця паралельно видавництвом було організовано книгодрукування в серії «Франківська бібліотека» – невеликий формат за невелику вартість: «[...] вийшло вже до 30 книжечок ціною від 8 коп. Це окремі видання Франкові, призначені для дрібного покупця та широкого вжитку по школах тощо» [5, с. 13].

Висновки з даного дослідження. Підсумовуючи, зауважимо, що видавці були досить критичні щодо своєї роботи, зазначаючи, що «[...]повне й приступне видання творів Франкових ще діло будучини» [5, с. 12]. Проте, зазирнувши за лаштунки видавничого процесу, можемо зрозуміти, наскільки колосальна робота була проведена по розшукуванню, зібранню, упорядкуванню, редагуванню, коментуванню творів. Зрештою, подолання труднощів побутового, технічного та фінансового характеру, на жаль, стали визначальними у долі тридцяти томника. І, хоча видання отримало критичну оцінку науковців стосовно повноти, принципів упорядкування матеріалу, науково-критичної перевірки текстів, все-таки було і залишається яскравою сторінкою франкознавства.

Список літератури:

1. Бернштейн М.Д. Основні текстологічні принципи зібрання творів Івана Франка у 50 томах. *Питання текстології*. Київ : Наукова думка, 1983. С. 3–34.
2. Вишнеvsька Н.О. Питання упорядкування малої прози І. Франка у багатотомному виданні творів. *Питання текстології*. Київ : Наукова думка, 1980. С. 135–156.
3. Гришунин А.Л. Исследовательские аспекты текстологии. Москва : Наследие, 1998. 413 с.
4. Засенко О. Освоєння великої спадщини. *Радянське літературознавство*. 1966. № 1. С. 63–72.
5. Каталог видань кооперативного видавництва «Рух». Харків : Рух, 1929. 79 с.
6. Костик Є. Створення та діяльність кооперативних видавництв УСРР 1922-1930 рр.: автореферат дисертації кандидата історичних наук: 07.00.01. Черкаси, 2006. 20 с.
7. Подоляка Н. Внесок Харківського видавництва «Рух» (1921-1933) у популяризацію україномовних видань. *Вісник ХДАК*. Випуск 48. 2016. С. 79–85.
8. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 1. 135 арк.
9. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 11. 288 арк.
10. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 2. 282 арк.
11. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 20. 252 арк.
12. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 4. 90 арк.
13. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 577 Оп. 1. Спр. 43. 21 арк.
14. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 45. 570 арк.
15. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. Ф. 577. Оп. 1. Спр. 56. 38 арк.
16. Чумак К. Видання творів І.Я. Франка за 30 років Радянської влади на Україні. *Іван Франко. Статті та матеріали*. Збірник І. Львів, 1948. С. 193–198.

References:

1. Bernshtein M.D. (1983). Osnovni tekstolohichni pryntsypy zibrannia tvoriv Ivana Franka u 50 tomakh [The main textual principles of the collection of 50ty-volume Ivan Franko's works edition]. *Pytannia tekstolohii* [The question of textology]. Kyiv : Naukova dumka, pp. 3–34. (in Ukrainian)
2. Vyshnevskaya N.O. (1980). Pytannia uporiadkuvannia maloi prozy I. Franka u bahatotomnomu vydanni tvoriv [The issue of organizing Ivan Franko's small prose in a multivolume edition of works]. *Pytannia tekstolohii* [The question of textology]. Kyiv : Naukova dumka, pp. 135–156. (in Ukrainian)
3. Hryshunyn A.L. (1998). Yssledovatelskye aspekty tekstolohyy [Research aspects of the textology]. Moscow: Nasledye, 413 p. (in Russian)
4. Zasenko O. (1966). Osvoennia velykoi spadshchyny [Familiarization with the great heritage]. *Radianske literaturoznaustvo* [Soviet literary studies], no. 1, pp. 63–72.
5. Katalog vydan kooperatyvnoho vydavnytstva «Rukh» (1929). [Catalog of publications of the cooperative publishing house "Rukh"]. Kharkiv : Rukh, 79 p.
6. Kostyk Y. (2006). Stvorennia ta diialnist kooperatyvnykh vydavnytstv USRR 1922-1930 rr. [Creation and activity of cooperative publishers in the USSR in 1922-1930] (PhD Thesis). Cherkasy : The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, 20 p.

7. Podoliaka N. (2016). Vnesok Kharkivskoho vydavnytstva «Rukh» (1921-1933) u populiaryzatsiiu ukrainomovnykh vydan [Contribution of the Kharkov publishing house "Rukh" (1921-1933) to the popularization of Ukrainian-language publications]. *Visnyk KhDAK* [Herald Kharkiv State Academy of Culture], no. 48, pp. 79–85.
8. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. – Fund 577, description1, act 1, 135 sheets (unpublished).
9. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. – Fund 577, description1, act 11, 288 sheets (unpublished).
10. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. – Fund 577, description1, act 2, 282 sheets (unpublished).
11. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. – Fund 577, description1, act 20, 252 sheets (unpublished).
12. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. – Fund 577, description1, act 4, 90 sheets (unpublished).
13. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. – Fund 577, description1, act 43, 21 sheets (unpublished).
14. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. – Fund 577, description1, act 45, 570 sheets (unpublished).
15. Central State Archive-Museum of Literature and Art of Ukraine. – Fund 577, description1, act 56, 38 sheets (unpublished).
16. Chumak K. (1948). Vydannia tvoriv I.Ya. Franka za 30 rokiv Radianskoi vlady na Ukraini [The publication of I.Y. Franko's works during 30 years of Soviet authority in Ukraine]. Ivan Franko. Statti ta materialy [Ivan Franko. Articles and materials]. Lviv, volume I, pp. 193–198.